

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra biblistiky

Život v Božím společenství

(Exegeze 1Jan 1,6 – 2,2)

Student: Jaroslav Fogl
Obor: teolog
Forma studia: prezenční
Vyučující: Mgr. Julius Pavelčík
Ročník: čtvrtý
Akademický rok: 2005/2006
Datum: 24. 6. 2006

Úvod

Je zajímavé, kolik bojů o čistotu víry v době vznikání prvních křesťanských obcí musel podstoupit ten, kdo poznal Ježíše, Syna Otce, jako člověka z masa a kostí (srov. 1Jan 1,1). Již od počátku se setkává s tímto neporozuměním. To nutně vnášel každý, kdo nebyl schopen uvěřit ve vtělení Božího Syna, který z lásky k člověku byl ochoten přijmout slabé a omezené lidské tělo z masa a kostí (srov. 1Jan 1,1-4). V takovém případě byly vymyšleny různé myšlenkové konstrukce, které odpovídaly jedné nebo druhé variantě, tedy buď zdůraznění Ježíšova Božství nebo lidství. Každopádně každá degradace některé z vlastností vždy nutně vedla a vede k nepochopení celé osobnosti a vytváří o takovém zkreslený a nepravdivý obraz. Toho je třeba se vyvarovat. Proto autor prvního listu Janova chce tímto svým spisem zabránit, aby nedocházelo k takovému zkreslování jím milované osoby Ježíše. Vždyť on je někým, ke kterému má hluboký vztah a každé pochybování o jeho osobě by znamenalo zpochybnění té části života, které spolu prožili. (srov. 1Jan 1,1) To není možné dopustit.

Abychom však odhalili osobu Ježíše a pochopili smysl jednotlivých veršů, ve kterých je tento Bohočlověk odkryt, je třeba Novozákonní spis nahlédnout očima autora prvního listu Janova, zabývat se situací jeho křesťanské obce, jeho prologem, který se tak stává určitým ideovým prohlášením pro další řádky textu a jsou východiskem pro další interpretaci veršů 1,6 – 2,2. Jistě není cílem dokonale vyčerpat téma, to by snad ani na těchto pár stránkách nešlo, ale snahou bude vyložit je tak, aby vystihovaly stejný smysl, jaký zamýšlel sám autor, pouze „přetlumočeny“ do aktuální situace jak samotného pisatele tak jeho čtenářů.

1. Kontextové zasazení úryvku 1Jan 1,6-2,2

1.1. Situace vedoucí k sepsání prvního listu Janova

První list Janův v novozákonním kánonu zaujímá zvláštní roli. Není totiž dopisem podle tehdejších zvyklostí, neboť postrádá v úvodní části typické znaky jakými jsou: autor, adresáti, úvodní a závěrečný pozdrav.¹ Abychom hlouběji pronikli k zacílení tohoto spisu, je třeba si uvědomit skutečnosti, které vedli k jeho sepsání.

Autor nebo skupina autorů „Janovské“ obce byli konfrontováni s nepřesným a zcestným učením o Bohu a Ježíšově osobě. Je těžké určit s jakou formou bludu bylo třeba se vypořádat, ale lze se domnívat, že jím mohl být v tehdejší době značně rozšířená gnóze, která hlásala, že jedinou cestou spásy člověka je vyšší stupeň poznání člověka, světa a božských tajemství, vyhrazených pouze elitě. Velikým nebezpečím také byl tolik kritizovaný a křesťany odmítaný gnostický dualismus.² Ten se tak projevuje nejen ve zcestném pojetí víry, ale též působí na praktikování bratrské lásky uvnitř prvokřesťanské komunity. Proto nezbyvá než láskyplně odkrývat to, co může být nepřesné, heretické a hodné zavržení.

Z vlastní zkušenosti však víme, jak těžké je systematicky vyjádřit myšlenku, pokud nebyla předem zapsána, promyšlena, popř. prodiskutována s nejbližšími přáteli. Na základě tohoto se lze domnívat, že i tento spis je jistou polemikou, v které jsou použity gnózi tehdy dosti používané termíny, jakými byly: světlo a tma, život a smrt, láska a nenávisť apod. Z těchto pojmů je již patrný určitý dualismus, který byl gnostiky ještě precizněji vyhraněn, ale v „Janovské“ obci dostávají jiné teologické zacílení.³ Tím se dostáváme do momentu, kdy můžeme stanovit pravděpodobný důvod k sepsání prvního listu Janova. Z výše uvedeného se dá usoudit, že prvokřesťanské obce, které přijaly „Janovskou“ tradici, byly v ohrožení pravosti víry. Hrozilo jim rozdělení i ztráta příslušenství ke komunitě křesťanů. Tomu bylo třeba zamezit. Proto v teologii zdatný člen z kruhu janovských svědků, jménem „pravověrné“ části své komunity, bojuje o záchranu zbytku spoluvěrců a svým spisem varuje před rozpadem a nejednotou. Tím systematicky stanovuje nutná východiska víry, která mohou zamezit vzájemnému rozdělení. Tím že, použil termínů, které používali heretici (v listu „antikristové“ a „falešní proroci“ - srov. 2,19; 4,1), dociluje toho, že mu rozumí a mohou mu naslouchat. To však nestačí. Je třeba dát těmto pojmům jiný obsah. Proto se autor vrací spirálovitě k jednotlivým tehdy gnózi dosti zaužívaným termínům, aby jim vložil nový obsah, který však je v souladu s tradicí a vírou. Proto myšlenky krouží okolo jednotlivých témat víry v Krista a praxe lásky. Ty nejsou od sebe dualisticky odděleny, ale vytváří nedílný celek, bez nichž křesťan nemůže být křesťanem. Vždyť jednota nejen Janovské obce, ale i všech ostatních spočívala na dogmatických, tedy věroučných podmínkách. Bez

¹ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolicke*. s. 325.

² Srov. *Gnóza i gnosticizmus* in HERIBAN, J. *Príručný lexikón biblických vied*. s. 420.

³ Srov. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 13.

jejich přijetí nemůže být ani v dnešní době zaručena soudržnost.⁴ Do této jasně stanovené a pevné pozice, zdůrazňující jednotu smýšlení, rýsuje autor možnou cestu víry křesťana.

1.2. Hlavní myšlenková východiska obsažená v prologu 1Jan 1,1-5

Již první slova 1. listu Janova (‘ο ἦν ἀπ’ ἀρχῆς ve srovnání s ‘εν ἀρχῇ v Jan 1,1), asociují u čtenáře prolog Janova evangelia. Je nutno podoknout, že je možné spatřit jistou podobnost, přestože je třeba se vyvarovat urychlených závěrů. V Janově evangeliu je pozornost přesunuta na skutečnost, kdy Slovo, tedy osoba Krista, je pokračovatelem plánu spásy, zjevovatelem Boží lásky a "zdravý začátek Stvoření"⁵, kdežto zde je po právu pokládán za počátek a východisko života každého křesťana, který se v následování vydal na cestu za ním.⁶

Proto úvod Janova listu, který nazýváme prologem (1Jan 1,1-5), je jakoby krátkým ideovým prohlášením, které v sobě nese celost nauky o Kristu v Janovské obci. Je však nutné je na dalších řádcích spisu rozvinout, vysvětlit a objasnit v celé své šíři.⁷ Za důležité východisko je tedy považována osoba Krista, ke které musí mít každý křesťan láskyplný vztah, pokud chce mít podíl na jeho životě i spáse. (Srov. Mt 19,29; Jan 13,8; 1Kor 10,17) Milovaný Kristus, který je v úvodním textu nahrazen symbolickým spojením "περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς" (o Slově života), je osobou, kterou je možné dosvědčit všemi smysly. (srov. 1Jan 1,1) Zdá se tedy podle počáteční argumentace, že autor reaguje na bludy ve společenství, jakými mohla být pochybnost o Ježíšově lidství, ale i božství.⁸ Zde je třeba pouze uvést, že jakékoliv zpochybňování vzhledem k osobě Krista, vždy mělo a má dalekosáhlé důsledky na víru. Není naším úkolem popisovat následky takového pochybování (čtenář se může v této oblasti vzdělat sám), ale je třeba zdůraznit směr cesty, kterou naznačil autor již ve svém teologickém úvodu.

Slovo života (‘ο λόγος τῆς ζωῆς), tedy v křesťanském významu - Ježíš Kristus, Boží Syn (1Jan 1,3)⁹, nebyl nějakým zdáním, oproti možnému tvrzení heretiků, ale pravým člověkem z masa a kostí, kterého bylo možno slyšet, vidět a rukama se jej dotýkat. (Srov. 1Jan 1,1) Byl a je to někdo, ke komu měl autor hluboký vztah, kterého hluboce miloval a proto se můžeme právem domnívat, že každá pochybnost jeho spoluvěrců v něm nutně vzbuzovala rozladění a obranné reakce. Vždyť není možné pochybovat o někom, kdo mi je zvláště blízký, s kým jsem prožil několik hezkých chvil. Tím bych zpochybnil nejen jeho život, ale především opravdovost a reálnost vlastního života. Ovšem tento,

⁴ Srov. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 18 – 24 a TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. s. 248n.

⁵ *Tamtéž*. s. 26.

⁶ Srov. *Tamtéž*.

⁷ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolické*. s. 343.

⁸ To dokazuje odkaz na Ježíšovo přebývání u Otce. - srov. 1Jan 1,2.

⁹ ‘Ο λόγος τῆς ζωῆς – typické pojmy tehdejší filosofie. LOGOS je překládán jako slovo, řeč, učení, zvěst, později v křesťanské komunitě dostává nový význam. Je chápán jako prostředek Božího zjevení. Oproti tomu ŽIVOT je interpretován jako Boží dar. Je to něco, co si člověk nemůže zasloužit, přesto však niterně touží po životě, které v pozemských měřítkách postrádá trvalost. Ježíš, Slovo (srov. Jan 1,1), odhaluje osobu Boha prostému člověku skrze své vtělení a dává mu život, který však přesahuje pozemské dimenze. Je tedy oním „Slovem života“ - Srov. FEUILLET, A. a GRELOT, P. *Slovo*. s. 409n. VIARD, A.-A. a GUILLET, J. *Život*. s. 645n. in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. / GRYGLEWCZ, F. *Listy katolické*. s. 344. / λόγος in SOUČEK, J. B. *Slovník řecko-český k Novému zákonu*. s. 157.

autoru blízký Ježíš, není pouhým člověkem, ale je oním „Slovem života“. Ten byl u nebeského Otce (srov. 1Jan 1,2), přijal lidskou podobu (srov. Ř 8,3), aby mohl svědčit o lásce Boha, jehož milující náklonnost dává jednotlivé lidské osobě život (srov. Ef 2,4-5; Gn 1,26-27), který však přesahuje pozemskou dimenzi – stává se věčným, protože Láska, jakožto základní vlastnost Boha, je trvalá (srov. 1Kor 13,8), touží trvale milovat a obdarovávat milovaného, tedy být ve stálém společenství s člověkem i za hranicí „tohoto času“, tedy v jiném smyslu splynout se svým milovaným, ať jim je míněna jakákoliv strana. (srov. Píseň 1,1nn) Avšak vztah jednoho k druhému se v žádném případě nedá vynutit, proto i sám Bůh z jehož lásky jsme vyšli (srov. Gn 1,26), respektuje naši svobodu. Má-li být ale láska živá, musí být opětována. Takový si musí uvědomovat, že je milován a musí být za to patřičně vděčný – musí kladně odpovídat na lásku. Proto jen v lásce Boha, kterého milujeme a skrze něho i ostatní lidi, kteří jsou též jim milováni, může náš život nabýt věčného trvání a pouze v takovém případě se může stát život věčným životem.¹⁰ Nezbyvá než o tomto věčném životě, který byl darován skrze Ježíšovo zjevení Boží lásky, po čas svého pozemského života svědčit a jej zvěstovat svojí vlastní zkušeností. (srov. 1Jan 1,2) Vždyť pouze láska Boha a odpověď správně nahlížené víry člověka v Otce a Jeho Syna vytváří společenství mezi jednotlivými osobami i členy křesťanské obce. Proto je třeba toto dosvědčovat a tato zvěst, správně prožívaná se stává radostí, která je úplná, tedy vyplývá z onoho sjednocení s Bohem.¹¹ (srov. 1Jan 1,3-4)

V tomto momentu je třeba prohlásit, že *"Bůh je světlo a není v něm nejmenší temnoty."*¹² Tímto autor vyjádřil zásadní výpověď - zvěst, která pomáhá rozlišit, zda člověk skutečně žije v přítomnosti a lásce Boha, kterou mu s radostí opětuje - plní jeho přikázání a chodí ve světle, nebo zda si pouze namlouvá, že je tajemně sjednocen s Bohem a žije v jeho lásce, přestože lásku neopětuje a jeho skutky temnoty mluví o opaku - neplní přikázání a chodí v temnotě. Vždyť strom se pozná po ovoci. (srov. Lk 6,44a) Teprve na základě tohoto je schopen každý křesťan rozpoznat, zda je na správné cestě, nebo ji již minul. Tato zvěst však není výtvorem autora tohoto listu, ale je zvěstí, kterou od něho (Ježíše) sám zaslechl a pouze ji zvěstuje. Je otázkou, který konkrétní výrok Ježíše vedl ke konstatování této formulace (*"Bůh je světlo a není v něm nejmenší temnoty"*), ale můžeme se domnívat, že tímto odkazem je verš Jan 8,12 (*"Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života."*¹³), který též vychází z „Janovské teologie“. Nelze však shrnout problematiku pojetí světla a tmy v janovských spisech v několika řádcích. Zdá se, že tomuto tématu je třeba věnovat větší pozornost, abychom nahlédli do jejich obsahu podrobněji. Proto jim budeme v další kapitole věnovat pozornost.

¹⁰ Srov. WIÉNER, C. *Láska*. in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 193n.

¹¹ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolické*. s. 349.

¹² 1Jan 1,5

¹³ Pro další srov. Lk 11,36 – Přestože by mohly být tyto Ježíšovy výroky zpochybněny z hlediska historicity, je třeba podotknout, že prvokřesťanská komunita věřila ve skutečnost, že Ježíš je pro křesťana světlem na cestě a pouze ten, kdo jej následuje bude mít světlo života. Vždyť evangelia neuvádí historická fakta, ale slouží k tomu, aby dosvědčily víru, že Ježíš je Kristus. - Srov. TRILLING, W. *Hledání historického Ježíše*. s. 34n.

1.3. Pojem světla a tmy v biblických textech a janovských spisech

Světlo je jedním ze základních témat v prvním listu Janově. Přesto k hlubšímu porozumění, je třeba nahlédnout na počátek všeho. První věcí, kterou Hospodin ze své přirozené a hluboké lásky tvoří, je světlo. (srov. Gn 1,3)¹⁴ *"Světlem tu není míněno nestvořené věčné Slovo ani záření kosmické nebo sluneční. Světlem je oblast, v níž přebývá Bůh (Ž 104,2) a pak i oblast všeho dobrého, co Bůh dává. (Iz 9,1)."*¹⁵ Sám Hospodin ví, že světlo je dobré, protože je odděleno od temnoty, tedy chaosu a všemu dává správný řád. (srov. Gn 1,4) Přesto však světlo získává jediný smysl, má sloužit člověku, aby on sám mohl chodit ve světle. (srov. Gn 1,26) Tedy má pomoci člověku žít v jeho oblasti a prostoru, tedy v blízkosti Boha, v místě všeho dobrého. Proto ono chození ve světle znamená *"mít nenarušené spojení s Bohem jakožto zdrojem života."*¹⁶ Temnota naproti tomu je chaos, ne-řád, něco co tento harmonický vztah narušuje. Temnotu může člověk ignorovat, ale padá tak v nebezpečí, že nepokročí dál na své životní cestě. Takto stagnující člověk, nemůže žít v štěstí a radosti, vždyť nevidí na cestu, na krásu daru, kterým ho Bůh zahrnuje. Proto ona janovská výzva k následování Ježíše. Vždyť on plně zprostředkovává člověku, skrze své vtělení, lásku Boha, pouze on je světlem pro svět (srov. Jan 1,1-5), tedy vytváří onu oblast, v které přebývá Bůh. Ježíš však chce poukázat na důležitý fakt, *"že je možné do Božího světla vstoupit a tak získat společenství s Bohem i lidmi. Platí ovšem i opak: kdo hříchem nebo pýchou vlastní spravedlnost poruší lidské společenství, ztrácí tím Boží blízkost a upadá zpět do oblasti temnot."*¹⁷

Tímto se posouvá Janův apel na „chození ve světle“ do praktické roviny. Proto každé rozhodnutí křesťana je rozhodnutím pro světlo, tedy příklonu k Bohu a bližnímu, nebo rozhodnutím pro temnotu, tedy odklonu od Boží lásky, charakterizovanou světlem.¹⁸

Touto krátkou vsuvkou o světle a temnotě bylo nutné nastínit východiska Janovské teologie, na kterých se bude zakládat další exegetická argumentace veršů 1Jan 1,6-2,2. Vzhledem k tomu, že téma světla a tmy se táhne jako zlatá nit i dalšími verši a navzájem propojuje celý spis tzv. spirálovitou typicky Janovskou metodou, zdá se, že není zapotřebí jej rozdělovat do jednotlivých myšlenkových celků, ale mnohem významější bude jejich postupná a systematická interpretace „po verších“.

¹⁴ FEUILLET, A. a GRELOT, P. *Světlo & temnoty*. in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 495n.

¹⁵ BIČ, M. a kol. *Genesis*. s. 19.

¹⁶ BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 31.

¹⁷ *Tamtéž*. s. 32.

¹⁸ Srov. *Tamtéž*. s. 33.

2. Vlastní exegeze 1Jan 1,6-2,2

2.1. Život v temnotě nemůže vytvářet společenství s Bohem (1Jan 1,6)

- Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκοτεινῷ περιπατοῦμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.
- Říkáme-li, že máme společenství s ním a chodíme ve tmě, lžeme a nečiníme pravdu.

Abychom správně nahlédli smysl tohoto verše, je třeba se vrátit k východisku. *"Bůh je světlo a není v něm nejmenší tmy."*¹⁹ Touto krátkou, ale hlubokou myšlenkou, začíná Janovská argumentace, která má formu jistých antitezí, které začínají zprvu odhalením špatné teologie a špatné praxe některých křesťanů, aby v dalších verších bylo upřesněno a vymezeno.²⁰

Hlavním tématem tohoto i následujícího verše je téma společenství s Bohem. Za myšlenkovým základem slova *κοινωνία* vždy stojí touha člověka po sdílení svého života s někým jiným. Již v 2. biblické zprávě o stvoření se nachází mnoho důležitých myšlenek, které mohou vést k vyjasnění tohoto pojmu. Hospodin, který z lásky tvoří člověka, poznává, že není dobré, aby byl člověk sám. (srov. Gn 2,18) Člověk sice má svého Boha, díky němuž je šťastný, ale chybí někdo, kdo je jemu rovný. (srov. Gn 2,18-23) Člověk je tedy tvořen tak, aby mohl sdílet lásku a tím vytvářet společenství s druhým, ať už je tím myšlen Bůh nebo člověk. Pouze v takové situaci, kdy sdílí lásku je plně šťastný a žije ve světle, tedy v prostředí Boha. Proto je společenství s Bohem velmi krásná souhra, která vždy působí blahodárně na duši člověka, podobně jako souhra mezi přáteli, kteří milují jeden druhého.²¹ Tak můžeme shrnout pojem *κοινωνία* do jedné formulace. Je spojením křesťana s pravým Bohem, zjeveným v Kristu i spojení mezi křesťany navzájem.²² Proto každý skutek temnoty²³ spojení ruší a naborává společenství. Vždyť byla porušena harmonie dvou spřízněných duší, které se milovali. Neboť láska je důležitým předpokladem vztahu a společenství. Proto každý krok proti lásce je narušením vzniklého společenství. Díky tomu lze a nečiní pravdu²⁴ každý, kdo tvrdí, že má společenství, tedy harmonii s Bohem a tím i s bližními, přestože neprokazuje lásku. Vždyť láska musí být opěťovaná, aby byla harmonickou.

2.2. Život ve světle vytváří společenství (1Jan 1,7)

- ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατοῦμεν ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτὶ, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρῖζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

¹⁹ 1Jan 1,5

²⁰ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolicke*. s. 352.

²¹ Srov. RIGGS, E. *Parvo Joanovo Poslanie*, 3.12.2005 [on-line]. Sofia: Bulgaria Bible Team. [cit. 23.6.2006] Dostupné na WWW: <<http://bible.netbg.com/bible/index.php?m=riggs>>, st. 6.

²² Srov. SESBOŮÉ, D. a GRELOT, P. *Společenství*. in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 467n.

²³ Pozn. autor: K oblasti temnoty náleží nenávisť (2,11), nevěrnost ve víře (2,23), strach a hřích (1,8) – Srov. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 33.

²⁴ Pozn. autor: Lež je pokládána za rozpor mezi slovy a činy. Pravda naproti tomu je zde v postavení existenciální pravdy, jejíž slova a vyznávání víry jsou v souladu se životem a skutky. Proto jestliže člověk tvrdí, že žije s Bohem, ale jeho skutky neodpovídají tomu co hlásá, je zaslepen a lže. - Srov. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 31.

- Jestliže však chodíme ve světle, jako on je ve světle, máme společenství mezi sebou a krev Ježíše, jeho Syna, nás obnovuje od každého hříchu.

Na druhé straně ten, kdo žije ve světle a chodí ve světle²⁵, tedy žije v „prostředí“ Boha a s Bohem, nevytváří společenství pouze s ním, ale i s ostatními. Tato oboustraná harmonie vztahu, která je charakterizována štěstím, které je Bohem darované,²⁶ takovému pomáhá k uvědomění, že je milován a může milovat. Tehdy, kdy toto člověk pocítí, cítí potřebu lásku opětovat a to i tomu, kterého milovaný miluje. Zde je kořen lásky k bližním v křesťanské obci. (srov. Jan 13,34)

Autor však nezapomíná na to, že každý člověk je slabý, hřeší v prokazování lásky, zaplétá se do svých vlastních osidel, a proto potřebuje očistění od svých hříchů, slabostí a přestupků. A tyto hříchy nelze očistit jinak, než krví Ježíše, jeho Syna, (srov. 1,7) tedy opět láskou. Znovu je třeba takovému ukázat, že i přes osobní pád je stále milován až do krajnosti, která vede až k nevinné a velmi drastické smrti na kříži. (srov. Řím 3,22-25) Beznaděj kříže by však nic nevyřešila a nikoho by nevykoupila, kdyby nebylo vzkříšení. Tam je s konečnou platností překonána síla hříchu a vítězí láska Boha. (srov. 1Kor 15,1n; Řím 8,1-17) Teprve láskou očištěný člověk, který žije v Božím světle vytváří pravé a harmonické společenství.²⁷

2.3. Sebeklam o naší bezhříšnosti (1Jan 1,8)

- ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτιᾶν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.
- Jestliže říkáme, že nemáme hřích, klameme sami sebe a pravda není v nás.

Vytváření harmonického společenství však stojí mnoho sil, protože každý člověk naráží na svoje hranice v prokazování lásky a náklonosti k druhému. (Řím 13,9-10) V této rovině se pravděpodobně autor střetává s vychloubáním oněch superkřesťanů, kteří tvrdí, že nemají hřích, i když hřeší.²⁸ Tento sebeklam však blokuje prostor pro pravdu, pro život ve světle, pro proměnu srdce, neboť slova takového člověka neodpovídají životu, vedou k existenciální lži²⁹ a narušují společenství. *"Jen křesťan, který poznává Boha jako světlo a Ježíše Krista jako vtělení tohoto světla (srov. 2,23n), je schopen tomuto světlu svěřit svou vlastní tmou a hříšností."*³⁰ Pouze takový může skrze život ve světle poznávat svůj vlastní hřích a tím žít v existenciální pravdě, oproti v. 1,6.

2.4. Přiznáním se k hříchu dojdeme odpuštění (1Jan 1,9)

- ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστιν καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῆ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας καὶ καθάρῃσιν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

²⁵ "Světlem tu není miněno nestvořené věčné Slovo ani záření kosmické nebo sluneční. Světlem je oblast, v níž přebývá Bůh (Ž 104,2) a pak i oblast všeho dobrého, co Bůh dává. (Iz 9,1)." - BIČ, M. a kol. Genesis. s. 19.

²⁶ Srov. LANGER, W. Glück. in GRABNER-HAIDER, A. Praktisches bibellexikon. s. 433.

²⁷ Srov. RIGGS, E. Parvo Joanovo Poslanie, 3.12.2005 [on-line]. Sofia: Bulgaria Bible Team. [cit. 23.6.2006] Dostupné na WWW: <<http://bible.netbg.com/bible/index.php?m=riggs>>, st. 7.

²⁸ Srov. BAUR, W. První, druhý a třetí list Janův. s. 33.

²⁹ Pozn. autor: Protiklad k významu existenciální pravda. Viz poznámky kapitoly výše.

³⁰ BAUR, W. První, druhý a třetí list Janův. s. 33.

- Jestliže přiznáváme své hříchy, je věrný a spravedlivý, že nám odpouští hříchy a obnovuje nás od každé nepravosti.

Bůh však ví, že člověk je slabý, často bloudí, míjí se cílem, jeho hříšná činnost nevede k žádnému výsledku a tudíž nemůže učinit člověka šťastným.³¹ (srov. Gn 3) Toto pojetí Starého zákona se naplňuje v Novém zákonu v přikázání lásky. (srov. Mt 22,37n; Mk 12,30n; Lk 10,27) Tam již sama špatná aplikace lásky k Bohu a k bližnímu uvrhá člověka do temnoty, tím narušuje vztah a vystrnaduje člověka z jeho přebývání v prostoru Boha.³²

Avšak samotný hřích není ještě tou definitivní katastrofou. Tou se stává nepřiznání, pyšné přebývání v hříchu a z toho rodící se sebeklam, že je vše v pořádku. (srov. 1,9) Sami dobře známe situaci, kdy se prohřešíme proti někomu, koho máme rádi, jak jsme svým prohřeškem vůči milované osobě hluboce raněny, mrzí nás to a toužíme po tom, aby se to nikdy nestalo. Podobně je to i v případě, kdy si uvědomujeme hloubku Boží lásky k nám. Pouze ten, kdo ví, že je milován a žije z této lásky, je hluboce raněn a trpí vědomím, že zranil svoji milovanou osobu a snaží se vše odčinit a napravit vzniklou škodu.

Bůh však je láska, která se zjevila v Ježíši Kristu. (srov. 1Jan 4,8-10) On je spravedlivý, „správností a pokojem naplněný“³³ a věrný, tedy prokazující stálou náklonost.³⁴ Kdo přinesl oběť za své přátele a kdo trpí kvůli druhému, ten nemůže nemilovat trvale a věrně. (srov. Jan 15,13; 1Kor 13,7) Takový je trvale zapsán v srdci. Z této pozice chce člověka stále znovu a znovu přijímat, odpouštět mu, léčit jeho zranění a obnovovat veškerou nepravost. (srov. 1Jan 1,9; Mt 11,26n) To se však neobejde bez upřímnosti a spolupráce člověka.

2.5. Jestliže nehřešíte, pak nebylo třeba Ježíšovy oběti a zmrtvýchvstání (1Jan 1,10)

- ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτὸν καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.
- Jestliže říkáme, že jsme nezhřešili, děláme z něho lháře a jeho slovo není v nás.

Spolupráce člověka s Bohem na vlastní spáse však může váznout. Proto onen nový autorův návrat k tématu „bezhříšnosti“, jejímiž strůjci byli pravděpodobně gnózi zasažení někteří členové „Janovské“ obce.³⁵ Ovšem toto prohlášení má neblahý dopad na celou teologii, protože tím se zpochybňuje důležitost Ježíšovy výkupné oběti. Vždyť pokud je možné dosáhnout stavu dokonalosti nějakým „vyšším poznáním“, nepraktikováním lásky, proč by ještě musel Bůh z lásky k nám poslat svého Syna, aby zachránil svět? Pak mohl být jeho život pouze zdánlivou realitou! A v takovém případě je Ježíš lhářem, tedy tím, kdo si to vymyslel a jehož skutek lásky a láska sama postrádá smysl.

³¹ PIDOUX, G. *Hřích* in VON ALLMEN, J.-J. *Biblický slovník*. s. 69n.

³² Srov. BIČ, M. a kol. *Genesis*. s. 19.

³³ BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 34.

³⁴ Srov. SPICQ, C. a LACAN, M.-F. *Věrnost* in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 543n.

³⁵ Pro srov. viz kapitolu: Situace vedoucí k sepsání prvního listu Janova s. 3.

Tímto postojem si však člověk sám ve své duchovní pýše odřezává cestu ke světlu a bloudí, protože již nevěří Lásce, která jej spasila a vytrhla z temnot.³⁶ Skrze tuto bariéru, kterou si vytvořil, nemůže proniknout Boží slovo. To však zde není ve smyslu personálním, tedy Božího Syna, ale je zde považován za obsah Boží nauky zjevené Ježíšem. Vždyť člověk žijící v temnotě a klamu nemá zájem slyšet Boží slovo, které by jej mohlo zneklidnit a usvědčit z jeho nepravostí a zcestného myšlení (srov. Jan 8,43-47), přestože toto slovo osvobozuje, očisťuje a obnovuje od každé poskvrny hříchu, protože je samo o sobě světlem, tedy ozařuje lidskou cestu k vytvoření životodárného společenství s Bohem. (srov. 1Jan 1,9)³⁷

2.6. Výzva směřovaná věrným (1Jan 2,1)

- Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν ἵνα μὴ ἀμάρτητε. καὶ ἐὰν τις ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον·
- Mé děti, toto vám píšu, abyste nehřešili. Jestliže někdo zhřeší, máme přimluvce u Otce, Ježíše Krista spravedlivého

Autoru prvního listu Janova však leží na srdci, aby jemu svěřené děti žili ve světle. Vztah, který k nim má je možné nahlédnout již v použití slov τεκνία μου. V tomto tvaru je zdobnělinou oproti řeckému τεκνα μου. Jak jistě sami tušíme, zdobnělina je v lidské mluvě použita tehdy, kdy chceme projevit svoji náklonost.³⁸ Život svých svěřenců ve světle je také důvodem k sepsání těchto veršů. S tím také souvisí důraz na ἵνα μὴ ἀμάρτητε – abyste nehřešili, tedy v původním smyslu neminuli se cílem³⁹ a tím nežili v temnotě. Hřích je považován za původce veškerého zla, které způsobuje ztrátu světla.⁴⁰ Je však třeba zaměřit pozornost na použitý aorist slova ἀμαρτάνειν, neboť ten vystihuje i pozdější smysl věty. Tak zde nenahlížíme na situaci trvalého setrvávání v hříchu (ve srov. 1Jan 1,10), ale na konkrétní negativní čin. Pouze ten člověk, který nežije vědomě v hříchu, tedy schválně nehřeší, ale pouze ze své slabosti a za přispění různých příčin a okolností upadá, je tím, který má přimluvce u Otce.⁴¹ Neboť jak jsme již výše konstatovali, není možné se přimlout a odpouštět někomu, kdo o to nestojí.⁴²

Ten však, který si uvědomuje svoji hříšnost, tedy provinění proti lásce a má potřebu přijít a prosit o odpuštění, má přimluvce u Otce. Je to Ježíš Kristus spravedlivý, tedy „ve smyslu hebrejského textu „veskrze správností a pokojem naplněný.““⁴³ Kým však je tento Ježíš Kristus? Je παράκλητος, tedy v původním řeckém významu advokátem.⁴⁴ Je to někdo, kdo stojí na naší straně. Zná dokonale život, ví

³⁶ Srov. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 33n.

³⁷ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolické*. s. 358.

³⁸ Srov. *Tamtéž*. s. 358 - 359.

³⁹ Srov. ἀμαρτάνειν in SOUČEK, J. B. *Slovník řecko-český k Novému zákonu*. s. 26.

⁴⁰ Srov. DARRIEUTORT, A. a GRELOT, P. *Hřích* in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 127 - 134.

⁴¹ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolické*. s. 359 a RIGGS, E. *Parvo Joanovo Poslanie*, 3.12.2005 [on-line]. Sofia: Bulgaria Bible Team. [cit. 23.6.2006] Dostupné na WWW: <<http://bible.netbg.com/bible/index.php?m=riggs>>, st. 2,2.

⁴² Srov. viz kapitola 2.5

⁴³ BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 34.

⁴⁴ Srov. GRYGLEWCZ, F. *Listy katolické*. s. 359.

o jeho těžkostech a proto může snadněji posoudit konkrétní situaci a čin každého člověka. Vždyť Bůh zkoumá srdce člověka a každé jeho myšlenkové záchvěvy (srov. 1Par 28,9) Proto pouze sám člověk se může tímto způsobem oklamat a tím si uškodit.

2.7. Plodem Ježíšovy oběti a zmrtvýchvstání je usmíření člověka (1Jan 2,2)

- καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστιν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.
- a on je smíření za naše hříchy, nejenom za naše, ale i celého světa.

Advokát však pouze nehájí člověka, to by znamenalo v úplnosti lidské bídy málo. Aby člověka smířil s jeho hříchy, tedy s jeho odklonem od Boha a zraněním, které každý hřích způsobuje a které plyne ze zranění milované osoby, bylo třeba ukázat takovému lásku, která šla až za samé hranice lidských možností. Proto pouze „on“, tedy Ježíš, který zjevil v plnosti sílu Božího milování, je pro nás jedinou cestou smíření. (srov. Jan 3,16-17)

Řecké slovo ἰλασμός (hebr. כַּפָּרָה), které se překládá do češtiny slovem smíření, v původním hebrejském významu znamenalo smířící oběť, předpokládající hřích, který je třeba odčinit. Tímto hříchem ovšem není míněna pouhá hmatatelná poskvrna, která může být vlastní silou očištěna, ale je jím vzpoura člověka proti Boží lásce a vzdálení se životodárnému světlu. Proto je třeba návrat k milovanému Bohu, který je vždy tím prvním, kdo touží po srdci člověka a je tím prvním, který miluje. Avšak nestačí pouhá Boží náklonost, pokud chybí na straně hříšníka kladná odpověď. Hříšník sám si musí uvědomit svůj hřích a mít snahu jej odčinit, napravit apod. Takto je Bůh vždy závislý na svobodném rozhodnutí a činu jednotlivého člověka. Proto pouze kladný souhlas Bohu, vědomí a prožívání Boží lásky a své hříšnosti, člověka vede k usmíření a očištění od hříchů.⁴⁵

Ježíš však svůj život obětoval za všechny lidi (srov. 2Kor 5,14-15), ne pouze za někoho, vždyť všichni jsme skrze víru syny nebeského Otce. (srov. Gal 3,26) Tím může být každá lidská duše pod sluncem usmířena skrze uvědomění si spásné síly Boží lásky jako prvního východiska a svoji hříšnosti, tedy nečinění dobra, které vyžaduje očistu, odčinění, tedy návrat k milovanému.

⁴⁵ Srov. LYONNET, S. *Smírná oběť* in LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. s. 447 – 448.

Závěr

Představme si však situaci, která se někdy po čas našeho pozemského života udává. Záchranář je vyzván, aby zachránil nějakého člověka z nebezpečí smrti. Jeho úkolem je záchrana člověka, který by bez jeho pomoci určitě umřel. Záchranář však ví, že to co činí je velmi nebezpečné, tedy riskuje zdravím a možná i životem. Člověk je zachráněn skrze pomoc jiného, ale jeho zachránce díky nepříznivým okolnostem umírá. Zachráněný však nestačil poděkovat, proto se pídí po informacích o člověku, který mu věnoval život. Možná zjistí, jakým životem žil ten druhý, jak ho všichni měli rádi, jak byl pro všechny prospěšný, co říkal, jak prožíval svůj život a co dělal. V takových situacích často lidé prohlásí: „Musím žít tak, abych si tento darovaný život zachránil.“ V podobné roli je Ježíš, pouze s tím rozdílem, že jeho smrt nepředstavovala konec. Následuje radost Nedělního rána, která učedníky rozradostní a později je disponuje skrze Ducha svatého, kterého Ježíš poslal (srov. Jan 20,21-22), k tomu, aby zvěštovali o tomto skvělém člověku, který dokázal hluboce milovat a je dokonce Bohem, zjevujícím člověku, jak moc je důležitý, jak moc si ho cenní a jak ho miluje. Tím se stává světlem v duši člověka, který mu dává smysl, směr apod., podobně jako milovaná osoba se stává světlem pro milujícího.

Takto silný prožitek apoštolů a autora disponuje nejen k sepsání listu, ale i k radostnému zvěstování o činu lásky vtěleného Boha k člověku. Proto velmi pobuřuje, pokud si někdo dovolí znevážit a pochybovat o tak veliké Boží lásce, kterou zprostředkoval Ježíš, k němuž měl autor blízký vztah. Tak i v tomto případě autor vidí nutnost rozhořčit se nad člověkem, který kráčí v temnotách (srov. 1,6), že si dovolí říci, že není hříšný (srov. 1,8; 1,10), a přesto tvrdí, že žije ve společenství s Bohem. (srov. 1,6) Takové opovážlivé tvrzení nemůže být akceptováno. Nejenže takový člověk „s vyšším poznáním“ lže, protože každý moc dobře víme, jak často i nechtěně pácháme zlo, ale navíc tímto zpochybňuje skutečnost, že jej Bůh miluje, kvůli němu se vtělil do lidského těla z masa a kostí, obětoval se, byl vzkříšen a že i on sám potřebuje prožívat jeho lásku, která se tak stává světlem a je jeho záchranou. Nelze přehlédnout i fakt, že se takto připravuje o štěstí plynoucí z tohoto láskyplného vztahu. Vždyť pouze obětující láskou jsme spaseni (srov. Ef 2,4-8), pouze pomocí ní vytváříme společenství (srov. 1,7), pouze ona odpouští a zprostředkovává nové milosrdné přijetí člověka v jeho pozemské bídě způsobené sklonem k páchání hříchů (srov. 1,9; 2,1-2). Pokud toto popřeme, nezbyvá než žít v temnotě, sebeklamu, lži, hříchu a z něho vyplývajícího neštěstí, bez přítomnosti Božího slova v srdci (srov. 1,6; 1,8; 1,10). Tímto pramen života vysychá a člověk schne ve své pýše a sebeklamu o vlastním poznání a dokonalosti. Z těchto důvodů je pro křesťanskou obec, ale i pro dnešní křesťany nepřijatelné každé mylné učení, protože zasahuje základ radostné zvěsti a má vážné důsledky pro praktický život křesťana.⁴⁶ Vždyť život v dokonalosti bez lásky se stává prázdným a nepravdivým (srov. 1Kor 13).

⁴⁶ Srov. BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův*. s. 38.

Literatura

- BAUR, W. *První, druhý a třetí list Janův. Nový Zákon 17 – Malý Stuttgartský komentář*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-517-9
- *Bible. Ekumenický překlad*. Praha: Česká biblická společnost, 1995. ISBN 80-85810-08-5
- BIČ, M. a kol. *Genesis - Starý Zákon – Překlad s výkladem*. Praha: Kalich, 1978.
- GRABNER-HAIDER, A. *Praktisches bibellexikon*. Freiburg: Herder, 1969. ISBN 3-451-14819-6
- GRYGLEWCZ, F. *Listy katolicke. Wstep – przeklad z oryginalu – komentarz w Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach*. Tom jedenasty. Poznań: Pallottinum, 1959.
- HERIBAN, J. *Príručný lexikón biblických vied*. 2. revidované vydání Bratislava: Vydavateľstvo Don Bosco, 1994. ISBN 80-85405-13-X
- LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. Řím: Křesťanská akademie Velehrad, 1991.
- SOUČEK, J. B. *Slovník řecko-český k Novému zákonu*. 2. dopl. vydání. Praha: Komenského evangelická bohoslovecká fakulta, 1973.
- TICHÝ, L. *Úvod do Nového zákona*. Svitavy: Trinitas, 2003. ISBN 80-86036-79-0
- TRILLING, W. *Hledání historického Ježíše*. Praha: Vyšehrad, 1993. ISBN 80-7021-132-6
- VON ALLMEN, J.-J. *Biblický slovník*. 1. vydání Praha: Kalich, 1987.
- RIGGS, E. *Párvo Joanovo Poslanie*, 3.12.2005 [on-line]. Sofia: Bulgaria Bible Team. [cit. 23.6.2006] Dostupné na WWW: <<http://bible.netbg.com/bible/index.php?m=riggs>>

Obsah

ÚVOD.....	2
1. KONTEXTOVÉ ZASAZENÍ ÚRYVKU 1JAN 1,6-2,2.....	3
1.1. SITUACE VEDOUcí K SEPSÁNÍ PRVNíHO LISTU JANOVA.....	3
1.2. HLAVNí MYŠLENKOVÁ VÝCHODISKA OBSAŽENÁ V PROLOGU 1JAN 1,1-5.....	4
1.3. POJEM SVĚTLA A TMY V BIBLICKÝCH TEXTECH A JANOVSKÝCH SPISECH.....	6
2. VLASTNí EXEGEZE 1JAN 1,6-2,2.....	8
2.1. ŽIVOT V TEMNOTĚ NEMŮŽE VYTVÁŘET SPOLEČENSTVÍ S BOHEM (1JAN 1,6).....	8
2.2. ŽIVOT VE SVĚTLE VYTVÁŘÍ SPOLEČENSTVÍ (1JAN 1,7).....	8
2.3. SEBEKLAM O NAŠÍ BEZHŘÍŠNOSTI (1JAN 1,8).....	9
2.4. PŘIZNÁNÍM SE K HŘÍCHU DOJDEME ODPUŠTĚNÍ (1JAN 1,9).....	10
2.5. JESTLIŽE NEHŘEŠÍTE, PAK NEBYLO TŘEBA JEŽÍŠOVY OBĚTI A ZMRTVÝCHVSTÁNÍ (1JAN 1,10).....	10
2.6. VÝZVA SMĚROVANÁ VĚRNÝM (1JAN 2,1).....	11
2.7. PLODEM JEŽÍŠOVY OBĚTI A ZMRTVÝCHVSTÁNÍ JE USMÍRENÍ ČLOVĚKA (1JAN 2,2).....	12
ZÁVĚR.....	13
LITERATURA.....	15
OBSAH.....	16